

Lomake uuden säteilylain hallituksen esityksen kommentointia varten

Kommentoija: Varatoiminnanjohtaja Anja Eerola		pvm: 13.1.2017	
Organisaatio: Suomen Hammaslääkäriliitto			
Kommentin numero	Luku, sivun nro/§	Yleinen kommentti/ Ehdotus uudeksi tekstiksi/ Yksittäinen korjaus	Perustelut
1	13/ 102-103/ 88 §	<p>Suorat lainaukset: ”Lääketieteellisen altistuksen oikeutusarviointi on siis tehtävä viime kädessä aina tasolla 3.”</p> <p>”Säteilyturvakeskuksen määräyksillä tarkennettaisiin, mitkä toimet käytännössä hyväksyttäisiin oikeutusarvioinnin toteutumisen osoittamiseksi. Esimerkkinä tästä on <i>hammaslääkärin suullinen lähete</i> ennen hammasröntgenkuvausta, mutta tutkimuksen perustelu olisi kirjattava potilastiedostoon. <i>Hoitosuunnitelmaa</i> tehdessään lääkäri tekisi tutkimuksen <i>oikeutusarvioinnin</i>. Oikeutuksen varmistaisi <i>lääketieteellisestä altistuksesta vastaava lääkäri</i>. Oikeutusarvioinnin prosessiin voivat kuitenkin osallistua lääkärin ohjeiden mukaan muutkin. Lain 92 §:n 3 momentin mukaan röntgenhoitaja voisi osallistua lääkärin valtuuttamana käytännön menettelyihin oikeutuksen varmistamiseksi.”</p> <p>Tässä samoin kuin muutamissa muissakin tämän luvun pykäläperusteluissa tekstit eivät ole hammaslääkäri-suuhygienisti-yhteydessä yhtä tarkkoja ja selkeitä kuin vastaavissa lääkäri-sairaanhoitaja-kohdissa.</p> <p>Ehdotukset: Em. esimerkin täsmennys ja termien tarkennus sekä hammaslääkäri-sanana käyttö aina, kun tarkoitetaan hammaslääkäriä.</p>	<p>Oikeutusarviointi on keskeinen lakiin kirjattu ja potilasturvallisuuden osaltaan varmistava toimi. Lain kirjauksien on oltava niin selkeitä, että lain soveltaminen työpaikoilla tapahtuu oikein. Lakitekstien lukeminen ja asiayhteyksien oivaltaminen ei ole aina helppoa. Edellä kuvattu esimerkki voi ohjata ajattelua niin, että hammaslääkäri antaa suullisen lähetteen, mutta tutkimuksen perustelut (=oikeutusarviointi) voisi arvioida ja kirjoittaa potilastiedostoon joku muukin. Seuraava lause ohjaa ajatukset jo toiseen teemaan eli lääkärin tekemään hoitosuunnitelmaan, vaikka siinä kenties tarkoitetaan edelleen hammaslääkäriä.</p> <p>Luvussa 13 pitäisi tarkemmin kuvata röntgentutkimuksen koko prosessi alkaen hammaslääkärin oikeutusarviosta ja päätyen röntgenkuvan tulkintaan / lausumiseen ja sen pohjalta tehtävään hoitopäätökseen. Ilman tätä ohjausmahdollisuuden hyödyntämistä ja kenties siitäkin huolimatta laki saattaa johtaa kuvausmäärien ja väestön säderasituksen tarpeettomaan kasvuun. Kokonaisuuden ymmärtäminen voi ilman prosessin kuvausta jäädä helposti hämäräksi, ja kuvaustoiminta typistyy vain lähetteen tekemiseksi ja röntgenkuvan ottamiseksi.</p>
2	13/ 106-107/ 90 §	<p>Suorat lainaukset: ”Pykälän 2 momentissa esitetään säädettäväksi, että lähetteen antavan lääkärin olisi osaltaan arvioitava tutkimuksen, toimenpiteen tai hoidon oikeutus.”</p>	<p>Suomen Hammaslääkäriliitto ja Suun Terveystieteiden tutkimuskeskus ovat syksyllä 2015 antamassaan yhteisessä lausunnossa todenneet, että suuhygienisti voisi lähettää</p>

		<p>”Lisäksi 91 §:n 2 momentissa tarkoitettu suuhygienisti voisi osaltaan arvioida hammaslääkärin antamien <i>ohjeiden</i> mukaan röntgentutkimuksen oikeutuksen sen mukaan, mitä 91 §:n 3 momentissa säädetään.”</p> <p>”Päperiaate momentin säännöksellä on, että <i>lähetteen antaja</i> arvioi oikeutusta osaltaan ja <i>lääketieteellisestä altistuksesta vastaava lääkäri</i> varmistaa oikeutuksen. <i>Lääkäri olisi aina vastuussa lähettämisestä</i>, vaikka lähetteen voisi rajatuissa tapauksissa kirjoittaa hoitaja. Sen mukaan, mitä 91 §:n 3 momentissa säädetään, hoitajan olisi saatava vastuussa olevalta lääkäriltä kirjallinen määräys lähetteen antamiseen.”</p> <p>”<i>Tässä</i> lääkäriä tarkoitetaan myös hammaslääkäriä, kun kyseessä on suuhygienistin tekemä intraoraalikuvantamisen oikeutusarviointi.”</p> <p>Ehdotukset: Mitä tarkoitetaan sanalla <i>tässä</i>? Selkeintä on kirjoittaa <u>hammaslääkäri</u> aina, kun tarkoitetaan hammaslääkäriä. Perusteluihin tulee myös kirjata suun terveydenhuollon organisaatioiden prosesseja, jotta myös oikeutusarvioinnin prosessit ja vastuut ovat kaikissa tilanteissa selviä.</p>	<p>potilaan röntgentutkimukseen, jos hammaslääkäri on aiemmin tutkinut potilaan, tehnyt taudinmäärityksen ja kirjannut hoitosuunnitelmaan todennäköisen kuvaustarpeen. Lähinnä tämä koski esimerkiksi vuoden kuluttua otettavia kontrolliröntgenkuvia. Tällöin olisi mahdollista, että yksi hammaslääkärikäynti säästyisi riippuen siitä, onko potilaalle tullut muuta hammaslääkärin hoidon tarvetta.</p> <p>Esityksessä rajatusta läheteoikeudesta tulee kuvata suun terveydenhuollon prosessien erilaisuus verrattuna lääkäripuoleen. Suurradiologeja on vain muutamissa yksiköissä. Lääketieteellisestä altistuksesta vastaavan <i>lääkärin</i> on vaikea ottaa vastuuta hammaslääketieteellisten kuvausten oikeutuksesta. Myös hammaslääkärin voi olla toisinaan vaikea ottaa tämä vastuu. Hammaslääkärin potilasasiakirjoihin kirjaama lähete voidaan osoittaa esimerkiksi vuoden päähän. On mahdollista, että lähetteen antanut hammaslääkäri ei ole enää töissä ko. organisaatiossa. Lisäksi suuhygienistit usein työskentelevät hyvin itsenäisesti, jolloin vastuukysymysten tulee olla erityisen selkeitä ja prosessien potilasturvallisia.</p>
3	13/ 198/ 91 §	<p>Ehdotus: Alle 18-vuotiaat tulee rajata läheteoikeuden ulkopuolelle.</p>	<p>Säderasituksen minimoimiseksi ja potilasturvallisuussyistä alle 18-vuotiaiden röntgentutkimukset tulee rajata läheteoikeuden ulkopuolelle.</p> <p>Tämän pykälän kohdalla on ymmärretty suun terveydenhuollon erityispiirteet siltä osin, että suuhygienistille ei esitetä rajattua läheteoikeutta päivystystilanteissa. Potilas on aina ensin tutkittava ja tehtävä alustava diagnoosi, jonka pohjalta vasta voi tehdä päätöksen röntgentutkimuksesta. Lain mukaan vain lääkäri ja hammaslääkäri voivat tehdä taudinmäärityksen ja sen pohjalta hoitosuunnitelman.</p>

4	13/ 107-108 ja 198/ 91 §	<p>Suora lainaus: ”Suuhygienistillä, jolla on riittävä käytännön kokemus ja joka on suorittanut säädetyn lisäkoulutuksen, on rajattu oikeus antaa lähete intraoraaliröntgentutkimukseen potilaan hoitosuunnitelman mukaisesti, kun hammaslääkäri on tehnyt taudinmäärityksen, arvioinut röntgentutkimuksen tarpeen ja kirjannut sen potilaan hoitosuunnitelmaan.”</p> <p>Ehdotukset: 91 § pykälätekstiin ja perusteluihin tulee tehdä yllä tummennetulla esitetyt tai niitä vastaavat lisäykset. Lisäksi perusteluihin tulee kirjata, että okklusaalikuvat eivät sisälly intraoraaliröntgentutkimuksiin.</p>	<p>Sekä pykälä- että perustelutekstit voi tulkita niin, että rajattuun läheteoikeuteen riittää, jos potilaalle ylipäätään on tehty taudinmääritys ja hoitosuunnitelma. Rajattu läheteoikeus voi kuitenkin koskea vain tilanteita, joissa hammaslääkäri on arvioinut kuvaustarpeen. Perustelutekstit kaipaavat tältä osin selkeytystä muissakin pykälissä. Okklusaalikuvaustarve on ylipäätään vähäinen. Ei ole tarvetta laajentaa läheteoikeutta koskemaan niitä.</p>
5	13/ 107-108/ 91 §	<p>Suora lainaus: ”Kirjallisen määräyksen antaa vastaava lääkäri tai hammaslääkäri siinä terveyskeskuksessa tai yksityisellä palveluntuottajalla, johon sairaanhoitaja tai suuhygienisti olisi palvelussuhteessa tai sairaanhoitopiirin johtava lääkäri, jos sairaanhoitaja on sairaanhoitopiirin palveluksessa.”</p> <p>Ehdotus: 91 § perusteluihin tulee tehdä yllä tummennetulla esitetty lisäys.</p>	<p>Kaikissa yksiköissä ei ole vastaavaa lääkäriä.</p>
6	13/ 107-108/ 91 §	<p>Suora lainaus: ”Lisäkoulutuksen lisäksi sairaanhoitajan ja suuhygienistin rajattu röntgenläheteenteko-oikeus edellyttäisi paikallisesti vastaavan lääkärin antamaa kirjallista määräystä. Sosiaali- ja terveysministeriö vahvistaisi kirjallisen määräyksen kaavan pykälän 4 momentin nojalla. Määräyksessä tulisi todeta rajatun läheteoikeuden piirissä olevat ammattihenkilöt, röntgentutkimukset ja tautitilat ja mahdolliset läheteoikeuden rajaukset.”</p>	<p>Luettelo on hyvä asia. On silti syytä huomioida mahdollinen riski, että luettelo tautitiloista jää elämään itsenäisenä ilman, että jokaisen potilaan kohdalla on tehty asianmukainen oikeutusarvionti tai että edellytys hammaslääkärin taudinmäärityksestä ja hoitosuunnitelmaan kirjatusta kuvaustarpeesta toteutuvat.</p>
7	13/ 107-108/ 91 §	<p>Suora lainaus: ”Sairaanhoitajien ja suuhygienistien peruskoulutus pitää koulutuksen järjestäjien arvion mukaan jo nykyisellään sisällään suurelta osin niitä osaamisvaatimuksia, joita läheteoikeuden myöntäminen edellyttäisi. Suuhygienistien peruskoulutukseen kuuluu röntgenkuvan ottaminen. Kouluttajien arvion mukaan paras tapa toteuttaa vaadittava lisäkoulutus olisi yhteistyössä Sosiaali- ja terveysministeriön, yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen kesken valmisteltava verkkopohjainen</p>	<p>Osa suuhygienesteistä ei ole saanut perusteluteksteissä kuvattua läheteoikeuden edellyttämää peruskoulutusta. Tutkinnon mahdollisesti sisältämästä koulutuksesta huolimatta pelkkä verkkokoulutus ei voi olla riittävä osaamisen varmistamiseksi. Koulutuksen kustannukset tulee arvioida realistisesti.</p>

		<p>koulutus, jota ammattikorkeakoulut toteuttaisivat. Näin toteutettuna koulutuksen kustannukset eivät muodostuisi kovin suuriksi.”</p> <p>Ehdotus: Verkkokoulutuksen lisäksi tulee järjestää myös muuta koulutusta. Koulutuksen kustannukset tulee arvioida realistisemmin.</p>	
8	13/ 107-108/ 91 §	<p>Suora lainaus: ”Potilasturvallisuuden varmistamisen edellytyksenä olisi, että taudinmäärityksen, röntgentutkimuksen tarpeen ja hoitosuunnitelman tekisi kaikissa tapauksissa edelleen lääkäri tai hammaslääkäri.”</p> <p>Ehdotus: Esimerkiksi yllä olevalla lisäyksellä osoitetaan, että aina tarvitaan taudinmäärityksen ja hoitosuunnitelman lisäksi yksilöity oikeutusarvio.</p>	
9	13/ 107-108/ 91 §	<p>Ehdotus: Joko 91 § tai 89 § perusteluosassa tulee lisäksi mainita, että lääkäri ja hammaslääketieteen osalta hammaslääkäri vastaa potilaan tutkimisesta, taudinmäärityksestä ja hoitosuunnitelmasta ja että suuhygienistin lähetteen mukaan otettu röntgenkuva pitää antaa lääkärille tai hammaslääkärille lausuttavaksi, minkä jälkeen hammaslääkäri päättää potilaan jatkohoidosta.</p>	<p>Viereisen sarakkeen kirjaus on prosessin ymmärtämisen näkökulmasta tärkeä, vaikka potilaan hoitoon liittyvien asioiden kuvaaminen ei säteilylain sisältöön varsinaisesti kuulukaan. Perusteluissa voi esimerkiksi viitata lakiin potilaan oikeuksista ja lakiin terveydenhuollon ammattihenkilöistä.</p>